

Gyermekszínijátzó (nyílt)levelek 3.

Államosítás

A felmenő rendszerű amatőr országos fesztiválok központi kezelésbe vételéről, kvázi államosításáról jó ideje jönnek hírek. Nyilvános bejelentés után hullámokban (hol felerősödve, hol nem) érkeztek informális utakon is információk arról, hogy tervek készülnek...

Történeti tény, hogy éppen a gyermekszínijátzás és a drámapedagógia ügyeinek állami kezelése ellen jött létre egykoron a Magyar Drámapedagógiai Társaság. Mindez azok előtt, akik a rendszerváltozás környékén aktívak voltak – generációs kérdés –, természetesen ismert, köztudott. Amúgy többször került elő ez a téma kör lapunkban, utoljára a DPM 2012. évi második számában – sok minden más mellett – erről is szó volt¹.

A következő mondat sem fog az újdonság erejével hatni: a gyermekszínijátzás területén „rendszerváltó” civil szerveződés mellett maga a Weöres Sándor Országos Gyermekszínijátzó Találkozó is azért jött létre, mert a felmenő rendszerű országos találkozók a rendszerváltást megelőző években már nem működtek, amikor pedig még működtek, akkor sem megfelelően. Kezünkbe kellett venni a saját dolgaink irányítását...

A „Weöresnek” idén huszonkettedik alkalommal sikerült bizonyítania fontosságát, társadalmi létjogosultságát. És ennek kapcsán idén pontosan huszonkettedik alkalommal igazolódott az is, hogy az országos találkozó szervezése, a határon belüli és a határon túli magyarságra egyaránt kiterjedő összefogása remek helyen van a civileknél – országos szinten konkrétan a Magyar Drámapedagógiai Társaságnál. És huszonkét éve mindig, minden fórumon elmondjuk, hogy maga az országos találkozó csak a megyeim regionális partnereinkkel együtt szervezhető meg: ebben a sok állandóságot mutató, de valamelyest mindig változó körben klasszikus megyei művelődési központoktól kezdve a helyi szervezőkig és intézményekig, a területi vagy helyi civil szerveződésekig sokan voltak/vannak benne. (Az aktuális lista partnereinkről lapunk 19. és 29. oldalán olvasható egy-egy jegyzék.)

Sok helyütt elmondtuk, leírtuk már (és tesszük addig, amíg kell, amíg lehet, amíg van hol), hogy ha elintézhető valami egy adott szinten, történetesen a civilek szintjén, akkor azt tilos onnan áttenni egy másik szintre. (A szubsidiaritás továbbra is az EU egyik alapelve – ezzel együtt bármiféle, magát épeszűnek gondoló rendszernek is alapelve.) Még akkor sem szabad elvenni a cselekvés lehetőségét, „felsőbb” szintre tolni a döntéseket, ha például létrehoztunk egy „nemzeti” intézetet, és az esetleg nem tudna jobb feladatot kitalálni magának, mint „átvenni” a felmenő rendszerű amatőr találkozókat. Átvenni – pontosítunk, mert ez igazából a köznyelvben *lenyúlásnak* nevezett műveletet jelenti. Igen, itt is van lenyúlható: ha nem is pénz, de mások munkájának több évtizedes eredménye. Jelen esetben szellemi tőke: pedagógiai, művészeti, módszertani kultúra.

Biztos meg lehet csinálni valami hasonlót – egy országos gyermekszínijátzó találkozót – a személyes affinitás és a szorosán vett, a szakterületre vonatkozó hozzáértés hiányában is. Lehet azt gondolni, hogy a gyermekszínijátzás hazai fórumai úgy szervezendők, mint a paprikafesztiválok (behelyettesíthető a kolbásztól a prózáig minden ehető-ihatóval, és bántani egyiket sem akarjuk). Persze, lehet. Csak hát nagy eséllyel: sokkal alacsonyabb szinten. Adaptálhatjuk azt a drámapedagógusok előtt ismert tételt, ami eredetileg a jó és a rossz pedagógusra vonatkozik, és ami érvényes a szervezőre is: a jó szervező és a rossz között nem mennyiségbeli különbség van: a jó szervezők emberi közösségeket építenek, a rosszak pedig rombolják azokat. És ez nemcsak hosszabb időszakokra érvényes, hanem egy-egy akcióra is: vagyis az, ha valami alacsonyabb szinten jön létre, az emberi közösségek ellen történik. Aktuálisan a gyerekből álló színijátzó csoportok ellen. Remélem, hogy a gyermekszínijátzás területén dolgozóknak, mindenféle, a pedagógusokat, művészetpedagógusokat érő megtörési kísérletek ellenére ott van még az az „oszlop”, ami alapján megkülönböztetnek bennünket más lényektől. És azt is remélem, hogy hallatni fogják szavukat akkor, ha tovább megy a sokak által, különböző fórumokról jelzett, a suttogó propaganda által is tudott államosítási próbálkozás. (Persze, ha nem teszik, akkor az – elképzelhető – személyesen sokaknak könnyebb út lesz. És megjósolom: az az út rövidebb lesz, az iránya pedig jól látható: a szakma szétzúzása felé vezet.)

„Mi vagyunk a gyermekszínijátzás, jobban értünk ahhoz, mint a hivatalnokok, hát ne akarják ők megmondani, hogy nekünk mi és hogyan lenne jó” – ez volt a mögöttese annak, ami a múlt század nyolcvanas éveinek végén és főként a kilencvenes évek elején történt. Nemcsak a drámások és a gyermekszínijátzók, hanem a diákszínijátzók is úgy gondolták, aztán a versmondók, a bábosok, a felnőtt amatőr színijátzók is, hogy nem az állam a legjobb abban, ami a velük kapcsolatos ügyek intézését jelenti. Elnézést, csak rögzítem: ez itt a teljes lista volt, nincs más a területen, vagyis mindenki úgy gondolta...

¹ Ami történt a drámapedagógiai területén – Szakall Judittal beszélget Kaposi László. In: Drámapedagógiai Magazin 2012/2. szám, 36-40. old.

De attól, hogy valamit, ami a magyar kultúra fontos része, állandó feladata, a civilek végeznek el, attól még az állam nem rázhatja le magáról a feladatot, mint kutya a vizet: igen is finanszíroznia kell ezeket az alapfeladatokat, legalább annyira, mint azokat, amelyek elvégzése a saját kezelésében lévő intézményeken keresztül történik. Miféle igazságtalanság az, hogy bizonyos dolgok támogatáshoz, illetve nagyobb támogatáshoz jutnak csak azért, mert a megvalósulás egy állami intézmény fennhatósága alatt történik?! (Meg is fordíthatjuk: micsoda igazságtalanság lenne az, ha csak akkor jutna egy terület támogatáshoz, ha annak rendezvényei állami intézmény szervezésében jönnének létre?) A kultúra egyes szeleteinek ápolására intézményeket is eltart az állam, míg más kulturális területekre semmit nem áldozunk. Ideje lenne végre észrevenni, hogy az állam nem az állampolgároktól elkülönülten létező valami, nem azért van, hogy minduntalan fölējük és rájuk másszon. (Bár igaz, van ilyen társadalmi berendezkedés is. De nálunk még nem az a címszó van kiírva az egyre kevésbé vidám barakk fölél.) Igenis támogathat az állam oldalról is, és legfeljebb örömét fejezheti ki amiatt, hogy mások segítenek a munkákat elvégezni.

Még azt is könnyű belátni, hogy sokkal-sokkal olcsóbb és minden szempontból megnyugtatóbb megoldás az, hogy ha azok csinálják, akik értenek hozzá. (A siker amúgy is minimum megosztható, hiszen állíthatja a mindenkori fő-főhivatalnok, politikus, bárki, hogy „mi finanszíroztuk”, hiszen a főtámogató például az NKA...)

És persze ott a jogos kérdés, hogy tudja-e egyáltalán a mindenkori hivatal, hogy mit és hogyan kellene a gyermekszínházas területén tenni? Hát honnan tudná? Sok lépcsőben leépítette a maga rendszerét, abban a gyermekszínházaszhoz értő szakember nem sok maradt (vannak még néhányan, de ezt ma már lassan különleges esetnek tekinthetjük). Persze, fel lehet kérni majd valakit. (Jellemzően a mi területünkön „egyemberes” játékokat játszott az utóbbi időkben az állam: egy-egy ember kapott felkérést olyan ügyekben is, ahol egész szakmának kellett volna összedugnia a fejét. Azt pedig már jó néhányszor igazoltuk, hogy ha a szakmáról van szó, akkor bizony képesek vagyunk félretenni minden mást.) Ha pedig az előzők végiggondoltnak, akkor vissza a feladóhoz: úgyis ott kellene, hogy kikössön a mindenkori hivatal, ahol most vannak a gyermekszínházasra vonatkozó szervezési döntések, és ahol most van a munka.

Úgy meg aztán végképp nem kéne belenyúlni szakmai ügyeinkbe (hivatalosan, felülről), hogy nem is jó az, amire azt mondják, hogy legyen nektek jó! Hallhattuk már tavaly nyáron: minden megyéből tovább kellene juttatni valakit, akkor is, ha sokkal gyengébb, mint más megyéből a harmadik-negyedik stb., mert az lesz majd aztán fejlesztő hatású, de nagyon. Az ilyen kezdetleges elképzeléseket már régen kinőtte a gyermekszínházas. Szervezési rendben kipróbáltunk már minden olyant, amiről a hivatalban az ügyel foglalkozó új munkatársaknak fogalmuk sem lehet. Azt is ismerjük, amit majd ezután tíz év múlva találnának ki. És nem azért, mert annyira okosak vagyunk (azok vagyunk, persze), hanem mert volt rá egy-két évtizedünk.

Találkoztam egy szinttel lejjebb, egy megyei rendezvényen hasonló „jelenséggel”: ott voltak a befogadó intézmény munkatársai is, de magát a rendezvényt nem ők szervezték, hanem a megyei művelődési intézet vagy központ szakemberei. Akik történetesen színházas-dramás végzettséggel és tudással bírtak. Náluk jó kezekben volt a gyermekszínházas adott évi megyei találkozót. De ez tavaly volt! Persze, mára már kirúgták őket, nem kell annyi ember (nem voltak sokan), és lehet, hogy nem kell a dologhoz annyira érteni.

Hát, csak tessék odaadni azt a pénzt, ami erre a területre jár – igen, a civileknek! És tessék örülni is annak, hogy jól dolgoznak!

A támogatás pedig jár.

Nem adható, hanem jár – ennek a területnek is. Alanyi jog egy gyerek számára az, hogy játszhaszon. És igen, az is, hogy színházaszon. Ez nem valami úri praktika. Állam bácsi, ezt neked is tudnod kell, talán nem is véletlenül emelked be a drámás képzést a tanterveidbe (ezt egyébként jól tették a nevedben azok, akik téged kb. 18 évvel ezelőtt irányítottak, azok is, akik a Nat újabb és újabb revíziói esetében azóta is rendre fontosnak gondolták, és benne hagyták).

(A szerkesztő)

A Gyermekszínházas (nyílt)levelek 1-2. része megtalálható a drama.hu oldalon (<http://www.drama.hu/node/438>).

Mert nem lehet, hogy ne legyen...

„Hogy változol világ, és benned én is...” – rémlik fel bennem egy hajdani előadás, amelyben éppen akkor versekből építkeztünk, így csináltunk színházat. Régen volt. Ám a sorok ma is enyéim, mint ahogy annyi más vers, szöveg, előadás, fesztivál, siker és kudarc, és újrakezdés – emberformáló élményként.

Manapság, amikor a környezet és a kultúra változásai sok esetben a silányság, az eldobható minőségű dolgok felé terelnek, még fontosabb tudni, hogy vannak értékeink, amelyek nem évülnek el. Mert ki gon-